

Έργα eTwinning: αποτυπώνοντας τις εμπειρίες των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών μέσα από τη συνεργατικότητα και τη διαθεματικότητα. Μία προσπάθεια διερεύνησης της ικανοποίησης των συμμετεχόντων

Σίσκου Θωμά

Εκπαιδευτικός ΠΕ 11, ΜΑ Εκπαιδευτική Ηγεσία και Διοίκηση Πληροφορικής
th_sis@hotmail.com

Σπυρόπουλος Δημήτριος

Εκπαιδευτικός ΠΕ 70, ΠΕ 01, ΜΑ στη Θρησκευτική Εκπαίδευση
kleodim@yahoo.gr

Περίληψη

Σε ένα σύγχρονο περιβάλλον η εκπαίδευση αποκτά ένα πιο σύνθετο ρόλο. Καλείται να αναλάβει και άλλους σημαντικούς ρόλους εκτός από το ρόλο που έχει προσδιορίσει η επίσημη Πολιτεία. Ξεφεύγοντας από τον κλασικό ορισμό της εκπαίδευσης η εισαγωγή καινοτομιών στο αναλυτικό πρόγραμμα προσέδωσε ποιοτικά χαρακτηριστικά, το αποτέλεσμα των οποίων διαφαίνονται με την πάροδο του χρόνου. Οι εκπαιδευτικοί και με τη χρήση των ΤΠΕ εισάγουν σύγχρονα μεθοδολογικά και διδακτικά εργαλεία μάθησης που προκαλούν το ενδιαφέρον των μαθητών και προσδίδουν ένα ανανεωτικό αέρα στην εκπαίδευση. Η διαθεματικότητα, η συνεργατικότητα και η ανταλλαγή εκπαιδευτικής κουλτούρας κυριαρχούν σε εκπαιδευτικά προγράμματα όπως το ευρωπαϊκό πρόγραμμα eTwinning. Με αφορμή τη διαπίστωση αυτή και υλοποιώντας ένα πρόγραμμα eTwinning υπήρξε προβληματισμός τόσο για τη σημαντικότητα του προγράμματος ως ενεργοί μέτοχοι όσο και για τα αποτελέσματα με την ολοκλήρωση του προγράμματος, όπως αυτά αποτυπώθηκαν σε σχετικό διαδικτυακό ερωτηματολόγιο. Διαπιστώθηκε η αξία του τόσο από τους εκπαιδευτικούς όσο και από τους μαθητές/-τριες.

Λέξεις – Κλειδιά: ΤΠΕ, συνεργατικότητα, διαθεματικότητα, eTwinning, ερωτηματολόγιο

Εισαγωγή

Μελετώντας προσεκτικά τα σύγχρονα προγράμματα σπουδών όπως έχουν εισαχθεί στην υποχρεωτική εκπαίδευση (ΦΕΚ 303 & Νέο Σχολείο) διαπιστώνεται πως κυρίαρχος ρόλος δίνεται στην ανάπτυξη της προσωπικότητας, της αυτοπεποίθησης, της αυτοεκτίμησης και της καλλιέργειας θετικών στάσεων του/της μαθητή/-τριας σε ένα σύγχρονο πολυπολιτισμικό και απαιτητικό περιβάλλον μάθησης (Βέικου, Σιγανού & Παπασταμούλη, 2007). Επιπρόσθετα, οι λεγόμενες δεξιότητες του 21^{ου} αιώνα έχουν προσδιορίσει καίρια τα σύγχρονα εκπαιδευτικά συστήματα. Δεξιότητες ζωής (life skills), ήπιες δεξιότητες (soft skills) και δεξιότητες τεχνολογίας και επιστήμης ανακατευθύνουν τον αρχικό σχεδιασμό των αναλυτικών προγραμμάτων. Οι μαθητές/-τριες (εφεξής μαθητές) καλούνται σε ένα σύγχρονο εκπαιδευτικό περιβάλλον να αποκτήσουν σύγχρονες δεξιότητες που αφορούν την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, της δημιουργικότητας, της συνεργασίας της επικοινωνίας, της ευελιξίας και της προσαρμοστικότητας. Επιπρόσθετα, δίνεται έμφαση στην απόκτηση δεξιοτήτων που αφορούν την ανάπτυξη της προσαρμοστικότητας, της πρωτοβουλίας, της οργανωτικής ικανότητας αλλά και περαιτέρω ανάπτυξη δεξιοτήτων που αναφέρονται σε ευρύτερα πεδία ανάπτυξης, όπως την ενσυναίσθηση (empathy) και τις κοινωνικές δεξιότητες, την επίλυση προβλημάτων, τον ψηφιακό και τεχνολογικό γραμματισμό. Από την προσεκτική μελέτη του σχεδιασμού και των στόχων ενός προγράμματος eTwinning θα διαπιστωθεί πως όλα όσα έχουν προαναφέρει υλοποιούνται σε σημαντικό βαθμό μέσω της συνεργατικότητας, της άμεσης εμπλοκής εκπαιδευτικών και μαθητών αλλά εν γένει και ολόκληρης της

εκπαιδευτικής κοινότητας και μάλιστα σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, γεγονός που του προσδίδει προστιθέμενη εκπαιδευτική και μαθησιακή αξία.

Σύντομη γνωριμία με το eTwinning

Με την επίσκεψη στην επίσημη ιστοσελίδα του eTwinning (<http://eTwinning.net>) υπάρχει η δυνατότητα να αντληθούν σημαντικές πληροφορίες τόσο για το περιεχόμενο των δράσεων, τους σκοπούς τους προγράμματος, τους γενικούς και ειδικούς στόχους κατά περίπτωση. Επίσης, μπορούν να αντληθούν πληροφορίες καλών πρακτικών, να έρθει κάποιος σε επαφή με έργα άλλων εκπαιδευτικών, να αλληλοεπιδράσει, να παρακολουθήσει χρήσιμα διαδικτυακά σεμινάρια (webinar). Το eTwinning θεωρείται μια δράση Ευρωπαϊκή κατά την οποία σχολεία από διάφορες και διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες έχουν τη δυνατότητα να συνεργαστούν χρησιμοποιώντας εργαλεία των ΤΠΕ. Ο απώτερος σκοπός αυτής της συνεργασίας είναι όλοι οι εμπλεκόμενοι και κυρίως τα παιδιά να επωφεληθούν σε παιδαγωγικό, κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο. Όσο οι συνεργασίες μεταξύ των συνεργαζόμενων από διαφορετικές χώρες σχολείων αυξάνονται τόσο τα οφέλη για όλες τις πλευρές είναι πολλαπλά (ανταλλαγή πολλών μορφών κουλτούρας, παιδαγωγικά οφέλη, σύγχρονες διδακτικές και μεθοδολογικές πρακτικές). Τα συνεργαζόμενα σχολεία μπορούν να ανταλλάξουν απόψεις ανάλογα με τη θεματική ενότητα ή το αντικείμενο που επέλεξαν να ασχοληθούν, να γνωριστούν μεταξύ τους, να αναπτυχθούν νέες φιλίες και να μάθουν όλοι μαζί βασιζόμενοι σε ένα πλαίσιο αλληλεπίδρασης, σύμπραξης και συνεισφοράς.

Επιπρόσθετα, στην πλατφόρμα eTwinning δίνεται τη δυνατότητα να εγγραφούν εκπαιδευτικοί και προσωπικό της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (προ-νηπιακή, νηπιακή εκπαίδευση και δημοτικό σχολείο), της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Γυμνάσιο, Λύκειο, ΕΠΑΛ, ΕΕΕΕΚ, ΕΚΦΕ, ΣΔΕ) αλλά και της Μεταδευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΙΕΚ, «Τάξη Μαθητείας του ΕΠΑΛ»). Επιπλέον, μπορούν να εγγραφούν και οι Συντονιστές Εκπαιδευτικού Έργου με ρόλο Pedagogical adviser, δηλώνοντας το ΠΕΚΕΣ της περιοχής τους. Η ηλικία των παιδιών που μπορούν να λάβουν μέρος είναι από τριών (3) έως είκοσι (20) ετών και πάνω. Διατίθεται μια ηλεκτρονική πλατφόρμα για όλο το προσωπικό (εκπαιδευτικοί, διευθυντές, κτλ) οι οποίοι εργάζονται σε σχολεία ευρωπαϊκών χωρών και ο σκοπός τους είναι να δημιουργούν και να υλοποιούν διάφορα έργα με τους μαθητές/τριες τους, να συνεργάζονται, να επικοινωνούν, να θεωρούν ότι είναι μέλη μιας εκπληκτικής κοινότητας μάθησης της Ευρώπης (πληροφορίες από την επίσημη ιστοσελίδα).

Η δράση του eTwinning αποτελεί μία δοκιμασμένη εκπαιδευτική λύση, μία εν γένει διαφορετική πρόταση η οποία ξεκίνησε να υλοποιείται δειλά από εκπαιδευτικούς από τον Ιανουάριο του 2005 και συνεχίζεται αδιάλειπτα μέχρι και σήμερα όπου περισσότεροι από 230.000 εκπαιδευτικοί από ολόκληρη την Ευρώπη είναι μέλη της και συνεργάζονται. Προσδίδει πρόσθετη εκπαιδευτική αξία και συνάμα προτείνει μία διαφορετική οπτική για τα εκπαιδευτικά τεκταινόμενα που επισυμβαίνουν σε ένα χώρο ευρύτερο χωρίς τοπικούς, χρονικούς ή τεχνολογικούς περιορισμούς. Ο αριθμός των σχολικών ιδρυμάτων που συμμετέχουν θεωρείται ότι ξεπερνά τις 110.000 από 32 ευρωπαϊκές χώρες. Από το 2014 και μετά το eTwinning αποτελεί υποχρεωτικό πυλώνα για την υλοποίηση του προγράμματος Erasmus+, το ενισχύει και ο ρόλος του, πλέον είναι ο σημαντικότερος για την υποστήριξή του όσον αφορά στη συνεργασία. Στη σημερινή εποχή το eTwinning θεωρείται ίσως ότι αποτελεί το πιο μεγάλο δίκτυο εκπαιδευτικών στην ιστορία της εκπαίδευσης.

Την ευθύνη της συγκεκριμένης δράσης έχει η Κεντρική Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Στήριξης (ΚΥΣ) και ένα δίκτυο από Εθνικές Υπηρεσίες Στήριξης (ΕΥΣ), όπως είναι η Ελληνική Υπηρεσία eTwinning η οποία λειτουργεί από το Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών.

Εν κατακλείδι, το eTwinning αποτελεί τη ζώσα **Κοινότητα για τα σχολεία της Ευρώπης**, όπου εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν, να εγγραφούν, να χρησιμοποιήσουν τα online εργαλεία που προσφέρει η ηλεκτρονική πλατφόρμα της συγκεκριμένης δράσης. Έτσι θα καταφέρουν να ανταλλάξουν ιδέες, να συναντηθούν και να

επικοινωνήσουν διαμέσου αυτής της πλατφόρμας, να μοιραστούν πρακτικές, να εργαστούν ομαδοσυνεργατικά, να αλληλεπιδράσουν, να υλοποιήσουν ενδιαφέροντα έργα μεταξύ τους. Επιπρόσθετα, να λειτουργήσουν πολλαπλασιαστικά στο σχολείο τους αλλά και στην ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα, να μεταφέρουν την εμπειρία τους, να υποστηρίξουν νεοεισερχόμενα μέλη, να αποτελέσουν υγιή πρότυπα καλών πρακτικών και ψυχικής ενδυνάμωσης. Τέλος, πολλά σχολεία διαφόρων και διαφορετικών χωρών μπορούν να υποστηριχθούν στην «αδελφοποίηση» τους μέσα από το διαδίκτυο (<http://www.etwinning.gr/etwinning/etwinning>).

eTwinning: καινοτομία και δημιουργικότητα, παιδαγωγικοί στόχοι και οφέλη

Η δράση του eTwinning με τις δυνατότητες που διαθέτει δίνει την ευκαιρία για να εφαρμοστούν καινοτομίες και δημιουργική μάθηση στην διδακτική πράξη. Στην πραγματικότητα δεν αποτελεί ακόμη μία διδακτική πρόταση αλλά λειτουργεί ως εμπνευστής νέων πρακτικών και στρατηγικών μάθησης με την ουσιαστική χρήση εργαλείων ΤΠΕ και άλλων διαδικτυακών εφαρμογών. Έτσι λοιπόν οι εκπαιδευτικοί με τους μαθητές/τριές τους μέσα από την υλοποίηση έργων καταφέρνουν να συνεργαστούν με άλλα σχολεία ξεπερνώντας τα όρια της συμβατικής τάξης και αποκτούν μια ευρωπαϊκή διάσταση. Υπάρχουν σύμφωνα με τους Galvin et al, 2006 πέντε θεματικές προστιθέμενης αξίας κατά την εμπλοκή με έργα eTwinning: 1. Αυθεντική μάθηση στην οποία οι μαθητές έχουν μεγαλύτερα κίνητρα όταν συμμετέχουν σε αυθεντικές δραστηριότητες μεγαλύτερης έκτασης 2. Ευρωπαϊκή διάσταση διότι τα έργα eTwinning από τη φύση τους είναι έργα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης με ευρωπαϊκή προοπτική 3. Συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων σε τοπικό και ευρωπαϊκό επίπεδο 4. Χρήση Νέων Τεχνολογιών δίνοντας τη δυνατότητα σε όλους τους εμπλεκόμενους να αναπτύξουν τις τεχνολογικές δεξιότητές τους σε αυθεντικές καταστάσεις μάθησης 5. Εκπαίδευση εκπαιδευτικών και επαγγελματική ανάπτυξη μέσα από εξ αποστάσεως, δια ζώσης ή μεικτά επιμορφωτικά σεμινάρια, διαδικτυακά σεμινάρια (webinars) και σχετικές επιμορφώσεις. Οι δραστηριότητες του έργου είχαν διαθεματικό χαρακτήρα και εντάσσονται στα μαθήματα της Γλώσσας, της Ευέλικτης Ζώνης, των Καλλιτεχνικών, της Πληροφορικής και των Αγγλικών. Υλοποιούνταν 2 φορές την εβδομάδα για 8 μήνες. Οι δραστηριότητες κινούνταν στη φιλοσοφία των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα. Μέσα από αυτές καταβλήθηκε προσπάθεια να αναπτυχθούν σχετικές δραστηριότητες όπως η επικοινωνία, ο δημιουργικός διάλογος, η κριτική σκέψη, η ικανότητα λήψης αποφάσεων, η δημιουργικότητα και η φαντασία. Δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην ανάδειξη ορθών πρακτικών αναφορικά με την επικοινωνία, τη συνεργασία, το σεβασμό, την κατανόηση και την αποδοχή στο διαφορετικό (κουλτούρα, θρησκεία, εθνότητα). Αυτός άλλωστε ήταν και σκοπός μας να έρθουμε σε επαφή και με σχολικά περιβάλλοντα ετερόκλητα. Οι δραστηριότητες είχαν βιωματικό χαρακτήρα με μια οπτική διεπιστημονική, διαθεματική, διερευνητική και πολυτροπική ικανοποιώντας απόλυτα τον αρχικό μας προγραμματισμό. Αναφορικά με τις δραστηριότητες ήταν σαφείς, προσιτές, με ξεκάθαρη δομή αναδεικνύοντας την αξία της γλώσσας. Ελήφθη σοβαρά υπόψη στους εταίρους τα διαφορετικά εκπαιδευτικά και κοινωνικά περιβάλλοντα καθώς και η σχολική ηλικία και οι ικανότητες των παιδιών.

Εμπλοκή του εκπαιδευτικού: καθοδηγητικός και συντονιστικός ο ρόλος του

Ο εκπαιδευτικός συμμετέχοντας σε ένα έργο και σε δραστηριότητες του eTwinning έχει την δυνατότητα να αξιολογήσει τις ικανότητες, την επίγνωση και την εξέλιξη του όσον αφορά στο παιδαγωγικό, συνεργατικό αλλά ταυτόχρονα και στο ψηφιακό του επίπεδο. Υλοποιώντας ένα τέτοιο έργο εξερευνεί και επιτυγχάνει νέες εκπαιδευτικές πρακτικές, κάνει πράξη τις ανησυχίες του και ταυτόχρονα εφαρμόζει όλες τις τεχνικές και τις γνώσεις που έχει ήδη κατακτήσει. Ο στόχος του είναι να ολοκληρωθεί επιτυχώς το έργο του και να αξιολογηθεί διεκδικώντας την ποιοτική επιβράβευσή του με την Ετικέτα Ποιότητας είτε την Εθνική είτε την Ευρωπαϊκή. Είναι χρήσιμο εδώ να επισημανθεί ότι, όπως και στα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης έτσι και στα προγράμματα eTwinning λόγω του εθελοντισμού

που τα χαρακτηρίζουν καθώς και του γεγονότος πως οι ομάδες αυτοδιευθύνονται, έχουν την έντονη σφραγίδα του εκπαιδευτικών που μέσα από αυτά σαρκώνουν το μεράκι τους (Γεωργόπουλος, 2014). Το σχολείο αντίστοιχα θέτει ως στόχο του τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό του προσπαθώντας να δημιουργήσει την «κουλτούρα» του ή το «κοινό σύστημα αξιών» σύμφωνα με τον Πασιαρδή (2007). Με αυτόν τον τρόπο, εφαρμόζοντας τέτοια προγράμματα, πετυχαίνει να είναι ανοικτό στην εκπαιδευτική κοινότητα και στον κόσμο γενικότερα. Συνεπώς ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι περισσότερο καθοδηγητικός, συντονιστικός και συμβουλευτικός, λειτουργεί ως μέντορας και εμπυχωτής παρά ως αναμεταδότης της γνώσης, ρόλος που πια έχει ξεπεραστεί και θεωρείται παρωχημένος και αντιπαιδαγωγικός στην παιδαγωγική επιστήμη του 21^{ου} αιώνα (<http://www.eTwinning.gr>)).

Χρήση εργαλείων ΤΠΕ κατά την υλοποίηση ενός προγράμματος eTwinning: μία συνεχής πρόκληση

Κάνοντας μία σύντομη ιστορική αναδρομή και μελετώντας με προσοχή τη σχετική βιβλιογραφία αλλά ακόμη και από την εμπειρία τους οι συγγραφείς ως συμμετοχοί και θεατές διαπιστώνεται πως η χρήση ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία δεν εισήχθη νωρίς. Αρχικά περιορίστηκε στη χρήση εφαρμογών γραφείου. Όμως με το πέρασμα του χρόνου άρχισαν να εισάγονται εφαρμογές ΤΠΕ που υποστήριζαν σημαντικά την υλοποίηση καινοτόμων προγραμμάτων, όπως είναι το eTwinning. Σήμερα με τη ραγδαία εξέλιξη των ΤΠΕ και του internet και των κοινόχρηστων δικτυακών εφαρμογών συμβάλλουν θετικά στη υλοποίηση σε όλα σχεδόν τα στάδια και στην αποτελεσματικότητα των καινοτόμων προγραμμάτων. Άλλωστε το eTwinning βασίζεται σε αυτή τη φιλοσοφία στην οποία η χρήση ΤΠΕ αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας και καλό συμπαραστάτη του εμπλεκόμενου εκπαιδευτικού κατά την υλοποίηση καινοτόμων προγραμμάτων εναρμονισμένα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα (Ανδρεάδης, 2019). Τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι μαθητές/τριες έρχονται σε επαφή και αναπτύσσουν δεξιότητες με αρκετά εργαλεία της ηλεκτρονικής πλατφόρμας του eTwinning αλλά και άλλα εργαλεία των ΤΠΕ όπως moodle, wikis, ψηφιακά βίντεο, web 2.0, ιστολόγια (Kamrylis at al., 2013). Οι ΤΠΕ βέβαια δεν αποτελούν στόχο των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στο eTwinning αλλά αποτελούν το βοηθητικό μέσο για να γίνει το μάθημα πιο ενδιαφέρον ξεπερνώντας τους περιορισμούς του Αναλυτικού Προγράμματος και της τάξης γενικότερα. Ουσιαστικά θεωρείται ένα είδος ηλεκτρονικής αδελφοποίησης των συνεργαζόμενων σχολείων ενισχύοντας αυτή την διαδικτυακή συνεργασία (Παπαδάκης, 2015). Οι μαθητές/τριες έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν με συμμαθητές/τριές τους στην Ευρώπη, να επιχειρηματολογούν, να μαθαίνουν ταυτόχρονα με αυτούς παίρνοντας γνώσεις και από αυτούς. Οι μαθητές έρχονται σε επαφή με άλλα μαθησιακά περιβάλλοντα, γνωρίζουν διαφορετικές κουλτούρες και πρακτικές χωρίς να απομακρυνθούν από το φυσικό τους χώρο, δίνεται η δυνατότητα για σύγχρονη (ομαδοσυνεργατική ή ατομική συμμετοχή ή ακόμη και ασύγχρονη κατά περίπτωση. Οι μαθητές μαθαίνουν να επικοινωνούν με άλλους Ευρωπαίους, να κάνουν πλάνα, να παίρνουν αποφάσεις, να επιλέγουν, να απορρίπτουν, να υιοθετούν, να επιχειρηματολογούν, να αναπτύσσουν τη δημιουργική σκέψη τους, τον προφορικό και γραπτό λόγο τους. Η μάθηση που επιτελείται είναι βιωματική και οι στόχοι ενός τέτοιου προγράμματος είναι συγκεκριμένη. Η χρήση ΤΠΕ κατά την εφαρμογή ενός προγράμματος eTwinning καθώς και οι σύγχρονες μεθοδολογικές προσεγγίσεις και διδακτικές τεχνικές, όπως η ομαδοσυνεργασία και η βιωματικότητα προσέδωσαν θετικό πρόσημο στο τελικό παραγόμενο εκπαιδευτικό έργο.

Έργα eTwinning που έχουν υλοποιηθεί

Τα δύο τελευταία χρόνια έχουν υλοποιηθεί στο σχολείο δύο έργα eTwinning. Υπάρχουν εκπαιδευτικοί που αποτελούν τη συμπαγή ομάδα και γύρω από αυτήν προστίθενται νέοι εταίροι από ελληνικά σχολεία ή/και ευρωπαϊκά. Τη σχολική χρονιά 2017-2018 ο τίτλος του έργου ήταν «*They lived happily ever after...*» και το θέμα του ήταν η διαφορετικότητα.

Θεωρήθηκε η συμμετοχή του Δημοτικού Σχολείου Φύλλου στο παρόν έργο ως μία μορφή πρόκλησης έναντι των γενικότερων αντιξοοτήτων που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί στην καθημερινή διδακτική πράξη αλλά συνάμα και μία πρόσκληση συμμετοχής του σχολείου σε μία μεγάλη συντροφιά που την αποτελούν συμπράττοντας εννέα (9) σχολεία και είκοσι ένας (21) εκπαιδευτικοί συνολικά. Το έργο σκοπό είχε 1) την ευαισθητοποίηση των μαθητών/-τριών σχετικά με τη διαφορετικότητα αλλά και τις συμπεριφορές που ενίοτε αναπτύσσονται, 2) την ανάδειξη του άλλου δρόμου της ορθοπραξίας και της καλής πρακτικής, 3) τη δημιουργική εκπαίδευση μέσα από τα μάτια της διαφορετικότητας.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκάλεσε τη σχολική χρονιά 2018-2019 ο τίτλος του έργου του συγκεκριμένου σχολείου «*Interacting with culture*». Το αντικείμενό του ήταν να παρουσιαστούν και να γνωρίσουν όλοι τα ήθη, τα έθιμα και γενικά τον πολιτισμό των συνεργαζόμενων σχολείων. Τα έργα απευθύνθηκαν σε παιδιά και εκπαιδευτικούς Α/θμιας Εκπαίδευσης με εμπλοκή όλων των τάξεων του Δημοτικού Σχολείου. Δημιουργήθηκε γέφυρα επικοινωνίας και συνεργασίας και στα δύο προγράμματα μεταξύ γενικών δημοτικών σχολείων και ειδικών αντίστοιχα. Συμπερασματικά θεωρείται πως οι στόχοι που τέθηκαν εξαρχής και στα δύο έργα επιτεύχθηκαν στον μέγιστο βαθμό με κύριο σκοπό τα παιδιά αλλά και οι εκπαιδευτικοί απήλαυσαν όλο το ταξίδι αποκομίζοντας νέες γνώσεις και εμπειρίες διαφορετικές από αυτές του Αναλυτικού Προγράμματος του σχολείου, υπερβαίνοντας τους περιορισμούς που θέτει η σχολική τάξη και το αναλυτικό πρόγραμμα χτίζοντας νέες φιλίες. Οι μαθητές μεταβαίνουν ομαλά από τη μηχανική αναπαραγωγή γνώσεων στην στη δημιουργική μάθηση. Οι μαθητές ασκούνται με γόνιμο τρόπο σε ένα τρόπο εργασίας που μιμείται την ενήλικη ζωή προσφέροντάς τους ουσιαστικά εφόδια που θα προετοιμάσουν με επιτυχία τη μετάβασή τους ομαλά στην ενηλικίωση. Δημιουργούνται οι υγιείς βάσεις του ενεργού πολίτη αλλά και του πολίτη του κόσμου ο οποίος κινείται χωρίς δυσκολία σε ένα υπερεθνικό περιβάλλον (Μείζων, 2011). Εκατομμύρια μαθητές με την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών αποτέλεσαν τη Γενιά του eTwinning, ένας είδος Γενιάς Erasmus 2.0, όπου η κινητικότητα αντικαταστάθηκε με επιτυχία από μία εικονική κινητικότητα η οποία προσέδωσε νέο ενδιαφέρον και απόλαυση στη μάθηση. Από αυτήν την εμπειρία οι μαθητές του σχολείου προσπάθησαν να βελτιώσουν την ομιλία τους στην αγγλική γλώσσα προκειμένου να επικοινωνήσουν με μεγαλύτερη επιτυχία, άνεση και φυσικότητα με τους μαθητές των άλλων χωρών που εμπλέκονταν σε κοινά έργα eTwinning.

Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα: μία ακόμη έρευνα;

Σε όλη τη φάση ολοκλήρωσης του έργου δεν έλειψαν οι αναφορές των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών για την ποιότητα του έργου, την πρωτοτυπία του, την πρόκληση ενδιαφέροντος από τη πλευρά των μαθητών καθιστώντας το ελκυστικό και με παιδαγωγικά οφέλη. Υπήρξε σκέψη επιπρόσθετα με τη δομή της ομάδας, αν πρέπει να υπάρχει ένας πυρήνας στενών συνεργατών και σε ποιο βαθμό και ένταση είναι εφικτή η ανανέωση των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών. Επίσης, με ποια κριτήρια θα επιλέγονται οι συνεργαζόμενες χώρες (γλώσσα, κουλτούρα, γειτνίαση, κλπ). Ολοκληρώνοντας την τρέχουσα σχολική χρονιά το πρόγραμμα «*Interacting with culture*» υπήρξε προβληματισμός τόσο για τη μελλοντική εμπλοκή σε ακόμη ένα πρόγραμμα eTwinning όσο και για τις απόψεις και τις αντιλήψεις που έχουν σχηματίσει και οι υπόλοιποι εταίροι του προγράμματος. Γι' αυτό το λόγο δημιουργήθηκε (με τη βοήθεια του εργαλείου Google forms) ένα διαδικτυακό ερωτηματολόγιο στο οποίο κλήθηκε μέρος από τους εταίρους να απαντήσει σε ερωτήσεις που αφορούσαν δημογραφικά και επαγγελματικά στοιχεία τους. Ταυτόχρονα να διερευνηθήκαν 1) οι απόψεις τους σχετικά με το πρόγραμμα που υλοποίησαν συνεργατικά σε σχέση με τους μαθητές τους, τους γονείς τους, την εκπαιδευτική κοινότητα του σχολείου τους, 2) η εκτίμησή τους για το αποτέλεσμα καθώς επίσης, να διερευνηθεί 3) η μελλοντική τους συμμετοχή σε ένα νέο πρόγραμμα με τους ίδιους εταίρους. Το ερωτηματολόγιο αποτελούνταν συνολικά από είκοσι δύο (22) ερωτήσεις που είχαν τις παρακάτω μορφές: 1) σύντομης απάντησης- επιλογή ναι/όχι και 2) επιλογή πεντάβαθμης κλίμακας Likert- επιλογή

περισσότερων της μίας απάντησης (Cohen & Manion, 2000). Διαρθρώθηκε σε τρία μέρη. Το πρώτο αφορούσε δημογραφικά στοιχεία (ερωτήσεις 1-2). Το δεύτερο μέρος αφορούσε τις σπουδές και την εργασιακή κατάσταση (ερωτήσεις 3- 7). Το τρίτο μέρος αφορούσε το υπό διερεύνηση θέμα, δηλαδή να εξετάσει τις εμπειρίες και τα συναισθήματα των εκπαιδευτικών σχετικά με την ενεργή τους συμμετοχή ως εταίροι σε ένα πρόγραμμα eTwinning (ερωτήσεις 8-22). Το ερωτηματολόγιο στάλθηκε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στις 17 Ιουνίου 2019 και απαντήθηκε και από τους έξι (6) εκπαιδευτικούς την ίδια ημέρα. Συμμετείχαν στην μικρο-έρευνα πεδίου τυχαίας – βολικής δειγματοληψίας έξι εκπαιδευτικοί, πέντε (5) γυναίκες εκπαιδευτικοί και ένας (1) άντρας εκπαιδευτικός. Από την αξιολόγηση συμμετοχής στην έρευνα εξαιρέθηκε μόνο η εταιρός εκπαιδευτικός που υπηρετεί σε σχολείο άλλης ευρωπαϊκής χώρα (Κύπρος). Το αντιπροσωπευτικό δείγμα αποτέλεσαν εκπαιδευτικοί από διαφορετικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα (N. Καρδίτσας πόλης και υπαίθρου/ N. Λάρισας πόλης και υπαίθρου).

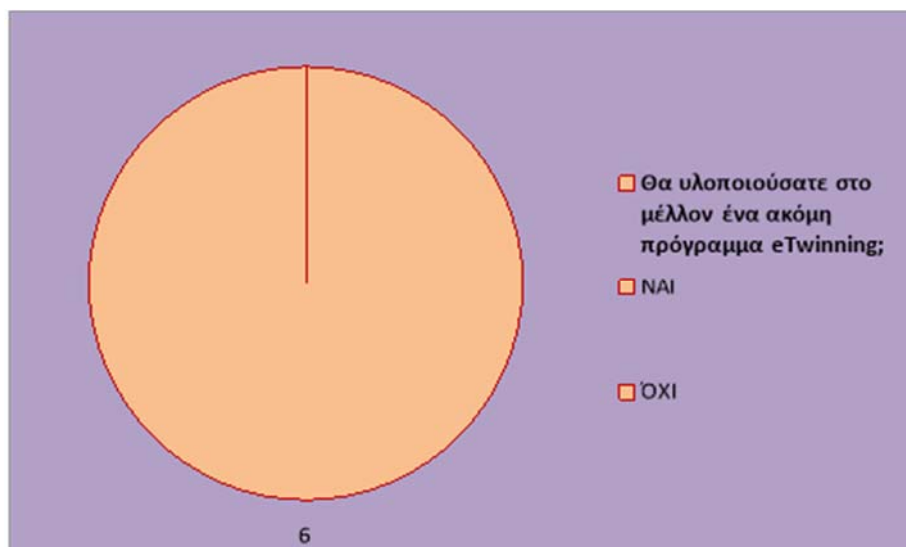
Ανάλυση δεδομένων και αποτελέσματα της έρευνας: είμαστε στο σωστό δρόμο;

Η ανάλυση των δεδομένων της παρούσας μικρο-έρευνας πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια του προγράμματος Microsoft Excel (Cohen & Manion, 2000). Τα δεδομένα παρουσιάστηκαν υπό τη μορφή διαγραμμάτων πίτας και γραφημάτων στηλών. Μελετώντας προσεκτικά τα δεδομένα της μικρο- έρευνας έγιναν οι παρακάτω διαπιστώσεις: συμμετείχαν έξι (6) εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, πέντε (5) γυναίκες και ένας (1) άντρας. Ένας (1) εκπαιδευτικός ΠΕ11, τέσσερις (4) εκπαιδευτικοί ΠΕ 70 και ένας (1) εκπαιδευτικός ΠΕ71. Οι τρεις (3) εκπαιδευτικοί ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα «46 ετών και άνω», οι δύο (2) εκπαιδευτικοί ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα « 31- 45 ετών», ενώ ένας (1) εκπαιδευτικός ανήκει στην ηλικιακή ομάδα «μέχρι 30 ετών». Οι πέντε (5) από τους έξι (6) εκπαιδευτικούς είναι μόνιμοι, ενώ και οι έξι (6) υπηρετούν στη δημόσια εκπαίδευση μέχρι και είκοσι (20) έτη. Αναφορικά με τις σπουδές τους και οι έξι (6) έχουν Πιστοποίηση ΤΠΕ1 ή/+ ΤΠΕ2, γνωρίζουν μία (1) γλώσσα σε επίπεδο τουλάχιστον Β2 και οι έξι (6), καθώς και ότι έχουν παρακολουθήσει ετήσια επιμόρφωση τουλάχιστον τετρακοσίων (400) ωρών οι πέντε (5) από τους έξι (6). Ακολούθως, τέσσερις (4) στους έξι (6) εκπαιδευτικούς διαθέτουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών, ένας (1) εκπαιδευτικός κατέχει δεύτερο πτυχίο και τέλος, ένας (1) εκπαιδευτικός στους έξι (6) φοίτησε στο Διδασκαλείο. Οι πέντε (5) από τους έξι (6) εκπαιδευτικούς εργάζονται σε πολυθέσια σχολεία (4/θ και άνω). Σχετικά με την ερώτηση «πως μάθατε για το eTwinning» πέντε (5) στους έξι (6) εκπαιδευτικούς απάντησαν από άλλους εκπαιδευτικούς, ενώ ο ένας (1) στους έξι (6) απάντησε από υπηρεσιακές εγκυκλίους. Στο ερώτημα «πόσες φορές έχετε συμμετάσχει σε πρόγραμμα eTwinning» τρεις (3) εκπαιδευτικοί απάντησαν περισσότερες από τρεις (3) φορές, ένας (1) εκπαιδευτικός «πρώτη φορά» ενώ ακόμη ένας (1) εκπαιδευτικός «από μία (1)-τρεις (3) φορές». Στο ερώτημα «αν έχουν παρακολουθήσει πρόσφατα ή στο παρελθόν σεμινάριο σχετικά με την υλοποίηση ενός προγράμματος eTwinning» τέσσερις (4) στους έξι (6) εκπαιδευτικούς απάντησαν θετικά. Όλοι οι εκπαιδευτικοί απάντησαν πως η εμπειρία τους από το πρόγραμμα eTwinning που υλοποίησαν φέτος ήταν «άριστη». Ομοίως «άριστη» έκριναν τη συνεργασία τους με τους άλλους εταίρους του προγράμματος. Στα ερωτήματα «αν η υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου και η Διεύθυνση ομοίως βοήθησαν στην υλοποίηση του προγράμματος» απάντησαν θετικά πέντε (5) από τους έξι (6) εκπαιδευτικούς. Στο ερώτημα «αν είδαν θετικά οι γονείς τη συμμετοχή των παιδιών τους στο συγκεκριμένο πρόγραμμα» και οι έξι (6) εκπαιδευτικοί απάντησαν «ναι». Σχετικά με το «πως είδαν οι μαθητές/-τριες την υλοποίηση του συγκεκριμένου προγράμματος ένας (1) εκπαιδευτικός απάντησε «συμπαθητικό», τρεις (3) εκπαιδευτικοί απάντησαν «ενδιαφέρον», ενώ δύο (2) εκπαιδευτικοί απάντησαν «σημαντικό» (εικόνα 1). Στο ερώτημα «αν οι εκπαιδευτικοί του σχολείου που υπηρετούν ενδιαφέρθηκαν για το πρόγραμμα» τρεις (3) στους έξι (6) εκπαιδευτικούς απάντησαν «ναι» και οι υπόλοιποι μισοί «όχι». Σχετικά με το ερώτημα «αν θα παρείχαν στο μέλλον βοήθεια σε εκπαιδευτικούς του σχολείου τους αναφορικά με την υλοποίηση ενός προγράμματος

eTwinning» και οι έξι (6) εκπαιδευτικοί απάντησαν θετικά. Στο προτελευταίο ερώτημα τέθηκε το ζήτημα «αν στο μέλλον θα υλοποιούσαν ένα ακόμη πρόγραμμα eTwinning» όλοι απάντησαν θετικά (εικόνα 2). Τέλος, στο ερώτημα «τι σημαίνει για εσάς eTwinning» λάβαμε τις παρακάτω απαντήσεις και από τους έξι (6) εκπαιδευτικούς: «Δίνει ευκαιρίες για συνεργασία μαθητών και εκπαιδευτικών, αλλά και ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων. Εμπειρίες, δημιουργικότητα, γνωριμία με άλλες κουλτούρες, συνεργασία, φιλίες. Μια υπέροχη πλατφόρμα μάθησης τόσο για τα παιδιά όσο και για τους εκπαιδευτικούς. Μια εξαιρετική ευκαιρία μέσω υλοποίησης κάποιου έργου να μάθουν όλοι, να συνεργαστούν με διαφορετικό τρόπο από αυτόν της τάξης, ένα είδος ηλεκτρονικής αδελφοποίησης μεταξύ των σχολικών μονάδων–και να αισθανθούν πως είναι μέλη μιας κοινότητας σχολείων της Ευρώπης. Συνεργασία, γνωριμία, επικοινωνία. Απόκτηση καινούριων εμπειριών και ενδιαφερόντων. Συνεργασία, συναδελφικότητα, καλές πρακτικές».

Εικόνα 1: Αξιολόγηση του προγράμματος

Εικόνα 2: Απόψεις εκπαιδευτικών σχετικά με την υλοποίηση προγράμματος eTwinning

Συμπέρασμα: ανοίγοντας πανιά με αισιοδοξία και σιγουριά για το νέο μας ταξίδι eTwinning

Χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο σχεδιασμένο με τη Google forms, το οποίο ήταν ανώνυμο με ποιοτικού και ποσοτικού τύπου ερωτήσεις. Τέτοιου είδους ερωτηματολόγια

χρησιμοποιούνται από πολλούς ερευνητές λόγω της αξιοπιστίας τους ως κυρίαρχο και αποκλειστικό εργαλείο έρευνας και συλλογής δεδομένων. Η δημιουργία του επετεύχθη αντλώντας πληροφοριακά στοιχεία, τόσο από τη βιβλιογραφική έρευνα, όσο και από τις υποδείξεις, τις επισημάνσεις και τις εύστοχες παρατηρήσεις μέσω διαλογικής συζήτησης με εκπαιδευτικούς που διέθεταν μικρή ή μεγάλη διδακτική εμπειρία και είναι δρώντες εκπαιδευτικοί. Στη δημιουργία του ερωτηματολογίου επιλέχθηκαν ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, οι οποίες θα παρείχαν τη δυνατότητα συλλογής και των απαραίτητων ποιοτικών στοιχείων της έρευνας αλλά και κλειστού τύπου προκειμένου να αντληθούν τα ποσοτικά χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης έρευνας (Μεϊζων, 2011). Ολοκληρώνοντας τη σύντομη περιορισμένη σε έκταση και μέγεθος έρευνα με δυνατότητα διεύρυνσης των ευρημάτων σε ένα εν δυνάμει δείγμα πανελλαδικά συμπεραίνεται πως η συμμετοχή σε καινοτόμα προγράμματα, όπως είναι το eTwinning, προσφέρει ευχαρίστηση, ενέργεια, φαντασία και δημιουργικότητα στους εμπλεκόμενους εκπαιδευτικούς. Η ομαδοσυνεργασία, η διαθεματικότητα και η συνεργατικότητα ανάμεσα στους εμπλεκόμενους εκπαιδευτικούς των διαφορετικών σχολικών μονάδων σε ένα ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο καθώς και η συμμετοχή των μαθητών/-τριών μόνο θετικό πρόσημο μπορεί να προσδώσει τόσο στο τελικό παραγόμενο εκπαιδευτικό προϊόν σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο όσο και γενικότερα στην εκπαίδευση. Υπάρχουν λοιπόν εκπαιδευτικοί που αφήνουν την ασφάλεια του Αναλυτικού Προγράμματος και επιχειρούν βήματα καινοτομίας στη διδακτική πράξη στοχεύοντας εναρμονισμένα και στο ταξίδι της γνώσης αλλά και στον τελικό προορισμό. Η χρήση των ΤΠΕ, η επικοινωνία εκπαιδευτικού και μαθητικού δυναμικού με τη βοήθεια των ηλεκτρονικών μέσων και η παραγωγή από κοινού ενός τελικού υλικού προκαλεί την ανάγκη στον εμπλεκόμενο εκπαιδευτικό να συνεχίσει να πειραματίζεται, να γνωρίζει διαφορετικές εκπαιδευτικές κουλτούρες, να συνάπτει φιλικές σχέσεις, να γίνεται γεφυροποιός δύναμη για την ανάδειξη της αναγκαιότητας μερίδας των εκπαιδευτικών που θέλουν να ανακαλύψουν νέα όρια στην εκπαίδευση ως υγιή πρότυπα ορθής πρακτικής. Και το κυριότερο, να λειτουργούν πολλαπλασιαστικά ως ενισχυτές και άλλων εκπαιδευτικών που θέλουν να εμπλακούν σε αυτή τη διαδικασία μελλοντικά. Πιθανόν κάποιος να ρωτήσει: είναι αρκετά όλα αυτά για να συνεχίσει εκ νέου την υλοποίηση ενός προγράμματος eTwinning; Η απάντηση μάλλον δεν είναι εύκολη. Το σίγουρο είναι πως οι μαθητές ολοκληρώνοντας ένα έργο και βλέποντας συνολικά τις δικές τους δραστηριότητες αλλά και των συμμαθητών τους από τα συνεργαζόμενα σχολεία με ανυπομονησία θέτουν το ερώτημα «Πότε θα αρχίσουμε το επόμενο;». Η απάντηση αποτελεί έναυσμα για καινούργιο έργο με ενθουσιασμό και επιμονή, απαραίτητα συστατικά για την επιτυχία.

Αναφορές

Cohen, L. & Manion, L., *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*, εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα, Ανατύπωση: Νοέμβριος 2000, σ. 498.

Galvin, C., Gilleran, A., Hogenbirk, P., Hunya, M., Selinger, M., & Zeidler, B. (2006). Pedagogical Advisory Group – Reflections on eTwinning: Collaboration and eTwinning – Enrichment and added value of eTwinning projects. Brussels: eTwinning Central Support Service.

Kampylis, P., Law, N., Punie, Y., Bocconi, S., Brečko, B., Han, S., Looi, C-K., Miyake, N. (2013). ICT-enabled innovation for learning in Europe and Asia. Seville, Spain: Joint Research Centre of the European Commission. Ανακτήθηκε στις 18/6/2019 από: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC83503.pdf>

Ανδρεάδης, Α., κ.α *Εφαρμογές ΤΠΕ στα Σχολικά Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης* στο <http://www.peekpema.gr/article> (ημερ. ανάκτησης: 25 Απριλίου 2019).

Βέικου, Χ., Σιγανού, Α., Παπασταμούλη, Ε., *Σύντομη Επισκόπηση του Παιδαγωγικού Πλαισίου του ελληνικού Εκπαιδευτικού Συστήματος*, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, τεύχ. 13, σ.55-68.

Γεωργόπουλος, Α., *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Ζητήματα ταυτότητας*, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2014, σ.245.

Θεμελής, Γ., *Προποθέσεις υλοποίησης ποιοτικού έργου eTwinning*, Επιστημονική Επετηρίδα Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Κορινθίας, τεύχος 6^ο, Μάρτιος 2018, σσ.28-37. Ανακτήθηκε στις 18/6/2019, από https://www.researchgate.net/publication/326447031_Proupotheseis_ylopoieses_poiotiku_ergou_eTwinning.

Π.Ι., *Μείζων Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών, Βασικό Επιμορφωτικό Υλικό*, Αθήνα Μάιος 2011, том. Α΄.

Π.Ι., *Μείζων Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών, Βασικό Επιμορφωτικό Υλικό*, Αθήνα Μάιος 2011, том. Β΄.

Παπαδάκης, Σ.(2015). Η δράση eTwinning. Παρελθόν, παρόν και μέλλον. Πρακτικά 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου eTwinning «Αξιολόγηση των ΤΠΕ στα συνεργατικά σχολικά προγράμματα» για την Π/θμια και Δ/θμια Εκπ/ση, Πάτρα. Ανακτήθηκε στις 18/6/2019, από:

https://www.researchgate.net/publication/303773865_E_drase_eTwinning_Parelthon_paron_kai_mellon

Πασιαρδής, Π.(2007). Διαχείριση και ανάπτυξη καινοτομιών στην εκπαιδευτική μονάδα, Σημειώσεις μαθήματος, Μ.Π.Σ. Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης, Εαρινό εξάμηνο 2007, Βόλος.

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Νέο Σχολείο, Οδηγός Εκπαιδευτικού, Θρησκευτικά Δημοτικού- Γυμνασίου. Αναθεωρημένη Έκδοση, Αθήνα 2014.

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο . Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΔΕΠΠΣ/ΑΠΣ) για την Υποχρεωτική Εκπαίδευση, Φ.Ε.Κ. τεύχος Β΄ αρ. φύλλου 303/13-03-03, τόμ. Α΄.